

Sokat beszélünk arról, hogy változik a könyvtár, néha gyorsabban, mint szeretnénk. Az Internet elhódítja az olvasókat, mert könnyebb otthon vagy a munkahelyi számítógépen megkeresni a kívánt dokumentumot, mint villamosra, netán autóba ülni és bejönni érte az Arany János utcába. Ha ez így megy tovább, gépies informatikai szolgáltatóvá válunk, elillan a személyesség varázsa, kiürülnek a szentélyként tisztelt olvasótermek, és ismét elveszítünk valamit, ami korábban kitöltötte az életünket.

Gazda István

Nem akarunk ebbe belenyugodni, nem hagyjuk szétszéledni kedves olvasóinkat, ezért elhatároztuk, hogy felélesztjük a régi görögök találkozóhelyét, az agorát, a megszentelt központi teret, ahol találkozhat, cseveghet, vitatkozhat és barátkozhat egymással a művelt polgár. Ehhez nyilván kell egy jó előadás, ami vonzza a hallgatókat, egy megfelelő előadóterem, ahol összejöhetünk, némi pogácsa és ásványvíz, ami előadás után ott marasztja a beszélgetőket. Kihasználva a második emeleten nemrég megnyitott tágas és tetszetős előadótermünket (1. képünkön), rendszeressé tettük korábban inkább esetlegesen szervezett rendezvényeinket. Ezek célja, hogy életre keltsék a gyűjteményt, minél szélesebb körben megismertessék a nyilvánossággal a nemzeti kulturális örökség itt őrzött darabjait, munkatársaink tudományos tevékenységét, mindenek

előtt pedig az, hogy kiváló előadók megszólaltatásával erősítsék az intézmény kulturális közösségi tér szerepét.

Az első eseményre 2010. december 1-jén került sor, amikor Keleti Gyűjteményünk egyik megalapítója, Kégl Sándor (1862–1920) emléke előtt tisztelegtünk egy tudományos emlékülés keretében (http://mtak.hu/index.php?name=h_1_4_2010). Ezt követte a hivatalos megnyitó, Pálincás József MTA elnök részvételével, amikor beszámoltunk *Athenaeum az Interneten* c. TÁMOP pályázatunk célkitűzéseiről és eddig elért eredményeiről. Csépe Valéria és Kopp Mária professzor asszonyok a többéves hagyományt követve könyveket fogadtak örökbe, a délutánt Hegedűs Endre zongorajátéka emelte ünnepé (http://www.mtak.hu/index.php?name=fotoalbum_2010_12_07_athenaeum).

Különösen érdekes előadást tartott február 2-án Gazda István tudománytörténész *Kuriózumok a tudományok magyarországi történetéből* címmel, amely igazi különlegességeket emelt ki a magyar művelődéstörténet egyes korszakaiból. Előadását XVI. századi lengyel szerzők kalendáriumai alapján összeállított magyar naptárakról tartott ismertetővel indította, majd Martinovics Jánosnak, a híres Algebrakönyv szerzőjének kilétére derített fényt. A könyv címlapján szereplő „I” betű félreolvasása következtében válhatott „J” betűvé a keresztnév kezdőbetűje, ezért az ismeretlen Martinovics J.-t tartották a könyv írójának. A titokzatos Martinovics János nem más, mint maga Martinovics Ignác – a jakobinus mozgalom vezetője –, aki matematikával is foglalkozott életében. Nem véletlen tehát, hogy a lexikonok Martinovics Jánosról csak röviden nyilatkoznak, az említett könyvet leszámítva. Az életrajzi adatok is árulkodóak, hiszen azok megegyeznek Martinovics Ignációval.

2011 a kémia éve, erről megemlékezett Gazda István is: a magyar nyelvű kémiákat,

vagyis az első magyar nyelven kiadott kémiai tárgyú könyveket mutatta be a hallgatóságnak, melyek az 1800-as évek fordulóján jelentek meg. Kováts Mihály, Rácz Sámuel és Klemann József nevéhez fűződnek ezek a munkák, akik mint fordítók működtek közre ezek magyar nyelven való terjesztésében. Persze saját kútfőből írt munkák is megjelentek ebben az időszakban: Nyulas Ferencz, Kitaibel Pál, Oesterreicher Manes József írásait adták közre. A legjelentősebb hazai szerző által, magyar nyelven írt munka pedig Irinyi János nevéhez fűződik.

Landerer Lajos alakjáról lebbentette fel a fátylat az előadó, és meggyőzően érvelt amellett, hogy Landerer nem volt a bécsi rendőrminisztérium besúgója. Ezt csupán Heckenast Gusztáv terjesztette róla, aki viszont valóban „vállalt” besúgói tevékenységet.

Gazda megfejtette Hartleben Konrád Adolf állandóan költözködő váci utcai könyvkereskedésének rejtélyét is. Nem a kereskedés költözött Hartlebennel együtt, hanem a kereskedés hirdetéseit elkészítő nyomdászok által hibásan szedett házszámoknak köszönhetően „vándorolt” a helyszín, az elírásokból lehetett hibásan következtetni az állandó „költözésre”.

Végül, de egyáltalán nem utolsósorban, Széchenyi István lehetséges betegségét elemezte Gazda István. Széchenyi naplófeljegyzései alapján előadónk arra a megállapításra jutott, hogy őt súlyosan félrekezeltek, amikor 1848. szeptember 5-én idegbetegséggel a döblingi Goergen-féle elmegyógyintézetbe szállították, beleértve a félrekezelői közé házi orvosát, Almási Balogh Pált is.

Sokkal valószínűbb, hogy malária kínozta őt, amivel al-dunai utazásai során fertőződött meg többször is. Ép elméjére utalnak a döblingi évek alatt írt munkái, valamint többek között Szógyén-Marich László jellemzése az idős Széchenyiről, 1857-ben: „Ugyanazon éles ész, gondolatmenet, beszédmód volt nála most is tapasztalható, mint midőn őt legfényesebb korszakában ismertem, úgyhogy én erősen hiszem, hogy Széchenyi soha megtévelyedve nem volt.”

Február 9-én *Balázs József Attila Jobb egyszer látni, mint százszor hallani. Kína közmondásai és kultúrája* c. előadása következett, e témáról egyúttal fotókiállítás is nyílt a Vasarely-teremben.

A félév során érdekes előadások várnak ránk. *Benkő Samu* Erdély és a Magyar Tudományos Akadémia kapcsolatáról, *Németh Tamás* MTA főtitkár a vörösiszap-tragédiáról, *Vizi E. Szilveszter* volt MTA elnök az emberi gondolkodás fejlődéséről fog beszélni, őket követik *Ritoók Zsigmond*, *Romsics Ignác* és mások. Kialakulhat a könyvtár barátainak köre, bibliofil beállítottságú látogatókra számítunk, akik szívesen jönnek ide, szívesen vesznek részt az ő gyönyörködtetésükre szervezett rendezvényen, és nosztalgiaiával gondolnak a karácsony előtti megnyitóra, amikor az ünnepi eseményt borkóstoló is kísérte... ■